

Революционное движение в России после свержения самодержавия: Документы и материалы. – М., 1957. 4. Голубко В. *Армія Української Народної Республіки 1917–1918. Утворення та боротьба за державу.* – Львів: Кальварія, 1997. 5. Голуб П. *Солдатские массы Юго-Западного фронта в борьбе за власть* – К., 1958. 6. Голуб П. *Партия, армия и революция.* – М., 1967. 7. *Історія Української РСР: У 8-ми т.* – К., 1977. – Т.5. 8. *Революционное движение в России после свержения самодержавия: Документы и материалы.* – М., 1957. 9. Ткачук А.Т. *Революционное движение в армиях Юго-Западного и Румынского фронтов накануне Великого Октября: Автореф. ... д-ра ист. наук.* – Львов, 1968. 10. *Нова Рада.* – 1917. 11. *Киевская Мысль.* – 1917. 12. Млиновецький Р. *Нариси з історії українських визвольних змагань 1917–1918 рр.* – Чужина, 1970. 13. Антонов-Овсєєнко В.А. *Записки о гражданской войне.* – М., 1924. – Т. I. 14. *Історія українського війська.* – Львів, 1936. 15. *Вісті з Української Центральної Ради.* – 1917. 16. *Робітнича газета.* – 1917. 17. Петрів В. *Спомини. З часів української революції (1917–1921).* – Львів, 1927. – Ч. I. 18. Грушевський М. *Нові періоди історії України за роки від 1914 до 1919.* – К.: Либідь, 1992.

УДК 94 (477) “1917-1918”+355.4.

Н.О. Химиця

Національний університет “Львівська політехніка”,
Інститут гуманітарних і соціальних наук

УКРАЇНСЬКИЙ ВІЙСЬКОВИЙ РУХ І ТВОРЕННЯ ЗБРОЙНИХ СИЛ УНР (березень 1917 р. – квітень 1918 р.) У ВІТЧИЗНЯНІЙ ІСТОРІОГРАФІЇ

© Химиця Н.О., 2010

Проаналізовано стан наукової розробки цієї проблеми вітчизняними дослідниками.

In the article has been analyzed the condition of the scientific problem by the native historians.

Завдання розбудови України в умовах незалежного державного існування, подальша реалізація демократичних процесів у суспільстві неможливі без знання власної історії, відновлення в національній пам'яті забутих чи сфальсифікованих подій минулих часів, реабілітації імен видатних борців за волю українського народу. Вимоги часу ставлять питання про створення нової науково обґрунтованої концепції військової освіти, нової системи навчання, зорієнтованої на підготовку висококваліфікованих фахівців, яким притаманне творче мислення, активна діяльність, висока психологічна готовність, стійкість, сформованість спеціальних здібностей та громадської позиції. Від того, як сучасне суспільство сприйматиме історичне минуле, які приклади, ідеї, традиції візьме для наслідування, великою мірою залежатиме майбутнє нашої держави.

У цьому контексті значної актуальності набуває дослідження сутності і стану наукової проблеми українського військового руху та творення Збройних сил УНР періоду Центральної Ради у вітчизняній історіографії.

За часів радянської влади, з ідеологічних та політичних міркувань, дослідження питання було неможливим. Колишня радянська історіографія, фальсифікуючи масовий національно-визвольний рух в Україні після повалення російського самодержавства, негативно оцінювала і український військовий рух. Заідеологізовані явища розвитку політичної системи радянського суспільства, заборона творчої свободи та панування єдиних стереотипів в оцінці національно-

визвольної боротьби в Україні зумовили появу досліджень, в яких українські воїни, які підтримувала Центральну Раду, розглядалася тільки як буржуазні націоналісти, а українські військові організації та формації оцінювалися як контрреволюційні. Хоча такі ознаки були притаманні радянській історіографії майже впродовж усього її існування, можна виділити певні етапи у її розвитку, що мали свої характерні особливості.

Перший етап тривав від 1920-х до 1950-х років. Радянські історики того часу розглядали військові аспекти діяльності Центральної Ради у контексті досліджень боротьби більшовиків за владу в Україні. Для їхніх праць характерне різко негативне ставлення до Центральної Ради та її військового будівництва. З цієї причини, матеріали досліджень радянських істориків можуть використовуватися передусім як довідковий матеріал для з'ясування загальної картини подій, ходу збройної та політичної боротьби. Зокрема, це стосується робіт В. Манілова [1] та Н. Патлаха [2].

Варто підкреслити, що у працях радянських істориків зазначеного періоду особливою категоричністю суджень був позначений розгляд Вільного козацтва – військової формації, у складі якої переважала українська робітнича і сільська молодь. Радянські автори безапеляційно писали про “контрреволюційність” Вільних козаків та їх ворожість інтересам українського народу. Концепція радянських дослідників зводилася до того, що з метою придушення селянського руху Центральна Рада у спотвореному вигляді використала традиції козацького минулого, створювала з синків сільських куркулів та молоді української націоналістичної інтелігенції вільнокозачі загони. Останні, мовляв, проводили, за її наказами, жорстокі каральні акції проти революційного селянства.

Серед наукового доробку радянських істориків окремо потрібно виділити роботи І. Щабатіна [3] та Г. Карпенка [4], які, дотримуючись вищенаведеного заідеологізованого погляду, водночас доволі інформативно висвітлили окремі аспекти розвитку вільнокозачого руху на селі.

В період від 1950-х до 1970-х років радянська історіографія виявила підвищену увагу до українського військового руху. У багатьох працях одержала поширення думка про вплив українського військового руху на хід революції в Україні. Можна відмітити, зокрема, монографії М. Френкіна [5; 6] та П.А. Голуба [7], які спиралися на колосальний архівний матеріал і містили важливу інформацію про український військовий рух та цінні кількісні характеристики українізації російської армії. Помітною є стаття А. Ткачука “Крах спроб Центральної Ради використати українізовані військові формування в 1917 році” [8], в якій він, на основі документальних джерел, висвітлював події, пов’язані з українізацією частин російської армії. У роботі, правда через призму комуністичної ідеології, розкриваються позиції політичних партій щодо національного руху в російській армії. Автор розглядає революційні процеси на фоні боротьби різних політичних партій за впливи на армію. Формування національних українізованих частин кваліфіковане як “боротьба демократичної та реакційної течії”. Прагнення до створення української державності та спроби українізації частин автором подано як захист інтересів української буржуазії в особі Центральної Ради.

Цікавий матеріал про соціальний склад російської армії та про діяльність політичних партій у прифронтових округах містить монографія М. Якупова, що була опублікована у 1975 році [9]. Окреме дослідження цей історик присвятив огляду політичної боротьби в Одеському військовому окрузі [10]. Висвітлюючи гостру політичну боротьбу між більшовицькими та національними партіями в Україні, автор справедливо зазначав, що великий вплив серед селян, солдат і робітників мали самостійники.

Помітним внеском у дослідження проблем революціонізації армії та національного руху у ній є наукові праці Л.Є.Дещинського, у яких на основі архівних документів і матеріалів висвітлюється демократизація та розпад російської армії в Україні у 1917 р., виділення із її складу українізованих частин [11, 12].

Отже, у 1950–1970-х рр. спостерігалася деяке поживлення військово-історичних досліджень у радянській історіографії. Проте в умовах панування комуністичних ідеологічних догм питання про роль військових формацій у національно-визвольних змаганнях доби Центральної Ради окремо не вивчалася.

Військово-історична проблематика доволі плідно розроблялася за кордонами України, де були сприятливі умови для вільного розвитку думки. У період з 1921 до 1950 рр. відповідно до

скупчень старшин колишніх українських армій у різних європейських країнах було створено кілька наукових осередків, які займалися дослідженням військово-історичної проблематики. У Польщі такі центри існували у Каліші та Варшаві, де з 1925 року діяло Українське воєнно-історичне товариство, яке видавало збірники “За державність” і “Табір”. Порівняно з дослідженнями радянської історіографії праці українських військових істориків, що публікувалися у цих збірниках, відзначалися більшою об’єктивністю в оцінках військової діяльності Центральної Ради, а головне, в них окремою ланкою виділялись деякі аспекти українізації російської армії та досліджувалася історія творення Збройних сил УНР. Так, у збірнику “За державність” були опубліковані праці В. Савченка [13], Ю. Науменка [14], А. Марущенка-Богданівського [15], у яких подавалися матеріали про українізацію російської армії. Про створення окремих військових частин та формацій йшлося у спогадах Ю. Липи [16] та А. Гончаренка [17].

Протягом 1920-х – 1930-х рр. велику роль у розвитку української військово-історичної науки відігравав Львів, де з 1921 року активно діяло видавництво “Червоної Калини”. Видавництво ставило своїм головним завданням пропагувати військові традиції національно-визвольних змагань українського народу 1917–1921 рр. Крім наукового збірника “Літопис Червоної Калини”, видавництво щорічно видавало історичний календар-альманах “Червоної Калини”, який був надзвичайно популярним. Календарі були ілюстровані і в них щомісяця подавався опис якоїсь героїчної події з періоду визвольної війни 1917–1921 рр. У контексті загальних воєнно-історичних досліджень у цих збірниках друкувалися спогади, в яких порушувалися окремі аспекти участі молоді в українському військовому русі. Зокрема, потрібно відзначити мемуари О. Думіна [18], Р. Сушка [19] про створення і бойовий шлях Галицько-Буковинського куреня Січових Стрільців та спогади В. Євтимовича [20], М. Михайлика [21], які містять дані про українізацію київських військових шкіл, участь юнаків у Крутянській битві.

Найплідніше висвітлювалась тема про створення окремих військових формацій та їх бойовий шлях. Праці про це будувались частково на власних спогадах авторів, частково на інших документальних і мемуарних джерелах. Найретельніше дослідженою виявилася історія формації Січових Стрільців. Рівень її вивченості піднявся до створення синтетичної праці – “Історії січових стрільців”, яка узагальнила усі на той час відомі матеріали [22].

Вершиною розвитку української військової історіографії 1920–1930-х років, поза усіляким сумнівом, була “Історія українського війська”. Ця праця є всебічним і фундаментальним дослідженням української військової історії загалом та розкриває деякі аспекти створення окремих військових частин. Але це не заважає нам бачити, що опис ходу подій 1917–1921 рр., аналіз їхніх причин і наслідків у ній має істотні недоліки, а саме: неповноту викладу та фактологічні неточності [23].

Загалом, за широтою розглянутих проблем та масштабами залучення до наукового обігу джерел, період 1920-х – 1930-х років, порівняно з наступними, можна вважати найпліднішим. Проте помітна суб’єктивність більшості мемуарних праць завадила створенню об’єктивних досліджень про поширення українського військового руху та організацію військового захисту української державності періоду Центральної Ради.

З 1950-х років центр історичної науки діаспори перемістився у Великобританію та на Американський континент, де різноманітні громадські організації проводили роботу зі збереження історичної спадщини Української революції 1917–1921 рр. і сприяли виданню праць, що висвітлювали боротьбу українського народу за суверенність.

Серед істориків діаспори необхідно виділити дослідження В. Кедровського [24], Я. Зозулі [25] та В. Зарицького [26]. Багатогранні праці цих авторів розкривають широкий спектр проблем, що вирішувався в роки революції 1917–1920 рр. Ці роботи розкривають політичне кредо, прагнення і практичну діяльність провідників різноманітних політичних таборів, спрямовану на створення Української державності та національних військових формувань. До важливих досягнень цього часу можна зарахувати дослідження початкового етапу формування військової політики Центральної Ради в контексті боротьби з альтернативною військовою програмою та діяльністю самостійницьких організацій, які проводили найактивнішу агітацію серед військових організацій і формувань. Це питання розглядається у працях П. Мірчука [27] та Р. Млиновецького [28]. Хоча

роботи представників діаспори утворюють значний пласт історичної літератури з питань військового будівництва доби Центральної Ради, вони здебільшого мають історико-мемуарний характер. І це зрозуміло, адже українські автори у еміграції не могли використовувати матеріали, що були зосереджені у архівних фондах Радянської України.

Із здобуттям Україною незалежності у 1991 р. для вивчення історії визвольних змагань створилися сприятливі умови. Найголовніше, відкрився вільний доступ до архівних матеріалів та періодичної літератури, що є головною опорою історичних досліджень. Для розкриття проблеми важливе значення мають ґрунтовні дослідження Української національно-демократичної революції 1917–1920 рр., здійснені В. Верстюком [29; 30], В. Веригою [31] О. Рубльовим і О. Реєнтом [32] та ін.

У 1999 р. побачили світ дві фундаментальні праці про Українську революцію 1917 – 1920 рр. В.Ф. Солдатенка [33; 34]. Автор на основі історичних джерел проаналізував політичні внутрішні та міжнародні, ідеологічні, військові, дипломатичні, кадрові та інші аспекти Української революції, простежив взаємозв'язки революційних національних рухів на сході і заході України.

На початку 1990-х років почали з'являтися важливі розвідки окремих аспектів української військової політики 1917–1918 років. Значний інтерес, зокрема, становлять дослідження Г. Кураса, Ф. Турченка і Т. Геращенко військового аспекту діяльності М. Міхновського [35], історія українських військових з'їздів 1917 року О. Щусь [36], робота В. та І. Солдатенків про полуботківське повстання влітку 1917 року [37] та реконструкція Я.Тинченком подій першої українсько-більшовицької війни [38; 39]. Великим науковим досягненням сучасних істориків є достатньо повне відтворення біографій визначних генералів та офіцерів українського війська доби національно-визвольних змагань, яке здійснено О. Колянчуком, М. Литвином та К. Науменком [40].

В останній період в Україні захищено багато дисертацій, які досліджують військове будівництво УНР 1917 – 1918 рр. [41; 42; 43; 44]. У них піднімаються питання створення українських збройних формувань та організації військово-патріотичного виховання у цих підрозділах.

Військово-історичну тематику активно розробляє львівський науковий осередок, який досліджує усі складові українського військового руху доби Центральної Ради, вивчає вплив українізації армії на державотворчі процеси в Україні того періоду. Для розкриття питання українського військового руху і творення Збройних сил УНР періоду Центральної Ради велике значення мають, зокрема, праці Л.Є. Дещинського [45; 46; 47], В.Голубка [48; 49; 50] та Р.Зінкевича [51; 52; 53], в яких розкривається процес українізації російської армії та військова політика Центральної Ради. Певною мірою, львівський науковий осередок у 90-х роках ХХ ст. та на початку ХХІ ст. став продовжувачем кращих традицій національної військово-історичної школи, яка була створена українськими дослідниками в еміграції після поразки національно-визвольної революції 1917–1921 рр.

Огляд наукової літератури дає нам підстави стверджувати, що питання українського військового руху та творення Збройних сил УНР періоду Центральної Ради отримало належне та об'єктивне висвітлення лише у сучасній вітчизняній історіографії. Висновки, зроблені дослідниками військової історії України, дають змогу істотно доповнити дослідження періоду Центральної Ради, поглиблюють розуміння процесів, що відбувалися у Збройних силах України в 1917 – першій чверті 1918 рр.

1. Манилов В. *Из истории взаимоотношений Центральной Рады с Временным правительством // Летопись революции. – 1923. – № 1. – С. 65–79.* 2. Патлах Н.С. *В борьбе за радянську владу в Києві. Січневе повстання в залізничному районі // Летопись революции. – 1928. – №1 (28). – С. 176–187.* 3. Шабатін І. *Від скинення царату до влади Рад // 1917 – 1920 роки на Білоцерковщині. – Біла Церква, 1927. – С. 6 – 22.* 4. Карпенко Г. *Селянський рух на Київщині за часів австро-германської окупації та гетьманщини // Летопись революции. – 1931. – № 1–2.* 5. Френкин М.С. *Захват власти большевиками в России и роль тыловых гарнизонов армии. Подготовка и проведение октябрьского мятежа. 1917–1918. – Иерусалим: Став, 1982.* 6. Френкин М.С. *Революционное движение на Румынском фронте. 1917 – март 1918 гг. Солдаты 8-й армии Румынского фронта в борьбе за мир и власть Советов. – М.: Наука, 1965.* 7. Голуб П.А.

Солдатские массы Юго-Западного фронта в борьбе за власть Советов (март 1917 года – февраль 1918 года). – К.: Гос. изд-во политической литературы УССР, 1958. 8. Ткачук А. Крах спроб Центральної Ради використати українізовані військові формування в 1917 році // Український історичний журнал. – 1967. – № 8. – С. 75–84. 9. Якупов И.М. Борьба за армию в 1917 году (Деятельность большевиков в прифронтовых округах). – М.: Мысль, 1975. 10. Якупов И.М. Большевики во главе революционных солдатских масс (1917 – январь 1918). – К.: Изд-во Киевского ун-та, 1967. 11. Дециньський Л.С. Участь політичних партій у виборах до Всеросійських Установчих Зборів на Південно-Західному, Румунському фронтах і Чорноморському флоті в 1917 р. – Львів, Вісник ЛПІ. – 1977. – № 176. – С. 3–21. 12. Дециньський Л. Революційні події на Південно-Західному, Румунському фронтах і Чорноморському флоті в 1917 р. / Деп. – Львів, 1979. 13. Савченко В. Український рух у російських частинах у 1917 та 1918 рр. // За державність. – Каліш, 1934. – 36. 4. – С. 145 – 160. 14. Науменко Ю. На переломі. Причини до історії українізації частин в бувшій російській армії. Луцьк-Рівне в 1917р. // За державність. – 1935. 36. 5. – С. 186–196. 15. Маруценко-Богданівський А. Матеріали до історії 1-го кінного Лубенського ім. запорожського полковника Максима Залізняка полку // За державність. – Каліш, 1935. – 36.5. – С. 209 – 226. 16. Липа Ю. Одеська “Січ” // За державність. – Каліш, 1935. – 36.5. – С. 207–208. 17. Гончаренко А. Бій під Крутами // За державність. – Варшава, 1938. – 36.9. – С. 145–153. 18. Крезуб А. Початок Галицького Курія Січових Стрільців // Історичний календар-альманах Червоної Калини на 1926 р. – Львів; – К., 1925. – С. 55–60. 19. Сушко Р. Січові Стрільці за Центральної Ради (Мої спомини про першу сотню СС) // Історичний календар-альманах Червоної Калини на 1928 р. – Львів; – К., 1927. – С. 9–37. 20. Євтимович В. Початки українського військового шкільництва в 1917 –1918 рр. // Літопис Червоної Калини. – Львів, 1937. – Ч.12. – С. 7–11. 21. Михайлик М. Виступ Першої Української Військової Школи // Літопис Червоної Калини. – 1932. – Ч. 3. – С. 18 – 22. 22. Кучабський В. Січові Стрільці, їх історія і характер: Нарис. – Львів: Вид. накладом І. Квасниці, 1920. 23. Історія українського війська / І. Крип’якевич, Б. Гнатевич, З. Стефанів та ін. – Львів: Вид. І. Тиктора, 1936. 24. Кедровський В. Початки українізації в російській армії і Перший Український військовий з’їзд // Вісті комбатанта. – Торонто, 1967. – № 1. – С. 24 – 31. 25. Зозуля Я. Всеукраїнський військовий з’їзд в 1917 р. // Вісті комбатанта. – Торонто, 1967. – № 4. – С. 29 – 34. 26. Зарицький В. Крутянська подія. – Чикаго: Друкарня Вол. Бернацького, 1972. 27. Мірчук П. Трагічна перемога. – Торонто: Ліга Визволення України, 1954. – 63 с. 28. Млиновецький Р. Нариси з історії українських визвольних змагань, 1917-1918 рр. (Про що “історія мовчить”): [У 2 т.]. – 2-ге вид., перекл. і знач. допов.– Торонто, 1970 – 1973. – Т. 1. – 1970. 29. Верстюк В.Ф. Українська революція: доба Центральної Ради // Український історичний журнал. – 1995. – № 2. – С. 65 – 78; № 5. – С. 79 – 88; – № 6. – С. 66 – 78. 30. Верстюк В.Ф. Роль і місце Центральної Ради в модерній історії України // Український історичний журнал. – 1997. – № 5. – С. 17 – 25. 31. Верига В. Визвольні змагання в Україні 1914-1923 рр.: У 2 т. / НАН України. Ін-т українознавства. – Львів, 1998. – Т. 1. 32. Рубльов О.С., Реєнт О.П., Українські визвольні змагання 1917 – 1921 рр. – К.: Видавничий дім “Альтернативи”, 1999. 33. Солдатенко В.Ф. Українська революція: Історичний нарис. – К.: Либідь, 1999. 34. Солдатенко В. Українська революція. Концепція та історіографія (1918 – 1920 рр.). – К.: Пошук; Видавн. агентство “Книга пам’яті України”; Видавн. центр “Просвіта”, 1999. 35. Курас І., Турченко Ф., Геращенко Т.М. Міхновський: постать на тлі епохи // Український історичний журнал. – 1992. – № 10–11. С. 63 – 79. 36. Щусь О.Й. Всеукраїнські військові зїзди. (Історичні зошити) / АН України; Ін-т історії України. – № 7. – 86 с. 37. Солдатенко В.Ф., Солдатенко І.В. Виступ полуботківців у 1917 році / Спроба хронікально-документальної реконструкції подій // Український історичний журнал. – 1993. – № 7–8. – С. 17–29; № 9. – С. 28–39; № 10. – С. 3–20. 38. Тинченко Я. Перша українсько-більшовицька війна 30(17) грудня 1917 р. - 3 травня 1918 року // Генеза. – К., 1994. – №1. – С. 158 – 176. 39. Тинченко Я. Перша українсько-більшовицька війна (грудень 1917 р. – березень 1918 р.) / НАН України; Ін-т українознавства. – К; Львів, 1996. 40. Колянчук О., Литвин М., Науменко К. Генералітет українських визвольних змагань. – Львів: Інститут українознавства ім. І. Крип’якевича НАН України, 1995. 41. Задунайський В.В. Збройні Сили УНР (1917–1920 рр.): Автореф. дис. .. канд. іст.

наук: 07.00.02 / Донец. держ. ун-т – Донецьк, 1995. 42. Пархоменко В.А. Український національні військові формування на півдні України у 1917 – на початку 1919 рр.: Автореф. дис. .. канд. іст. наук: 07.00.01 / Донец. нац. університету. – Донецьк, 2000. 43. Даценко О.М. Військово-патріотичне виховання в українських збройних формуваннях (березень 1917 – листопад 1920 рр.): Автореф. дис. .. канд. іст. наук: 20.02.22 / Національна академія оборони України. – К., 2002. 44. Химиця Н.О. Участь молоді в українському військовому русі і творенні Збройних сил УНР (березень 1917 р. – квітень 1918 р.): Автореф. дис. .. канд. іст. наук: 20.02.22. / Держ. ун-т “Львівська політехніка”. – Л., 2003. 45. Дециньський Л.Є., Зінкевич Л.В. Збройні сили Української Народної Республіки // Вісник українознавства державного університету “Львівська політехніка”. 1994. – С. 3 – 10. 46. Дециньський Л.Є. З історії створення Збройних сил УНР (березень 1917–березень 1918 рр.) // Держава та армія. – Львів, 1998. №344. – С. 3–14. 47. Дециньський Л.Є. З історії боротьби УНР проти більшовицької агресії (грудень 1917 – січень 1918): уроки і сучасність // Держава та армія – Львів, 1999 – № 377 – С. 3–10. 48. Голубко В. Армія УНР. 1917-1918: Утворення та боротьба за державу. – Л: Кальварія, 1997. 49. Голубко В. Військове будівництво в Україні періоду Центральної Ради // Автореф. дис. ... д-ра іст. наук: 07.00.02. Держ. ун-т “Львівська політехніка”. – Л, 1998. 50. Голубко В. Український офіцерський корпус у визвольних змаганнях 1917–1920 рр. // Держава та армія. – Львів, 2006. – № 571. – С. 80 – 89. 51. Зінкевич Р.Д., Марискевич Т.Г. Формування перших українських військових з'єднань у 1917 р. // Вісник Львівського університету. Серія історична. – Львів, 1992. – Вип. 28. – С. 73 – 77. 52. Зінкевич Р.Д. Перший Всеукраїнський військовий з'їзд та його результати // Держава та армія. – Львів, 2005. – № 528. – С. 63–67. 53. Зінкевич Р.Д. Другий Всеукраїнський військовий з'їзд та його вплив на подальше розгортання українського військового руху 1917 р. // Держава та армія. – Львів, 2006. – № 555. – С. 35–40.

УДК 94 (477. 82) ”1917”

О.Й. Дем'янюк

Луцький інститут розвитку людини
Університету “Україна”

ВІЙСЬКОВО-ПОЛІТИЧНА СИТУАЦІЯ НА ВОЛИНІ ВОСЕНИ 1917 р.

© Дем'янюк О. Й., 2010

Досліджується військово-політична ситуація у Волинській губернії, яка склалася восени 1917 р. під впливом активізації більшовицької пропаганди в регіоні. Проаналізовано основні чинники політичного, суспільного та військового характеру, які вплинули на загострення взаємин між різними політичними силами на Волині.

Social political situation in Volyn' province of autumn of 1917 under Bolshevik propaganda activization in the region is researched in the article. Main factors of political, social and military character that influenced on relations aggravation between different political powers in Volyn' region.

Політичне становище Української Центральної Ради (УЦР) восени 1917 р. значно ускладнилося порівняно з минулорічними літніми місяцями. Переважання соціалістичних поглядів у більшості членів цього державного органу не лише посилювало розбіжності у виборі напрямів розвитку Української державності, але й призвело до поступової втрати впливу УЦР на військово-політичну ситуацію в регіонах.